

Nr 14

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillägg till livräntor enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror; given Stockholms slott den 13 januari 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att tilläggen till de livräntor som utgår till de tidigare enskilda tobaksimportörerna, deras anställda och tobaksagenterna den 1 juli 1967 höjs från 90 % till 120 % av de ursprungliga beloppen. Kostnaden för höjningen, som beräknas uppgå till ca 25 000 kr. per år, bestrids av Svenska Tobaks Aktiebolaget.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
13 januari 1967.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, MYRDAL, ODHNOFF.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *tillägg till livräntor enligt förordningen om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror* och anför.

Enligt förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror (prop. 1943:200, Bev L·U 2, rskr 266) utgår under vissa förutsättningar livräntor till de tidigare enskilda tobaksimportörerna, deras anställda och till tobaksagen-terna.

Enligt 9 § erhåller *grossistimportör*, som bedrivit sin rörelse sedan den 1 januari 1937 och som personligen haft den omedelbara ledningen av rörelsen, ersättning för förlorad näringsverksamhet i form av livränta. Till grund för beräkningen därav läggs en på visst sätt beräknad årslön till affärsledaren, dock högst 10 000 kr. Livränta till den som under minst 20 år bedrivit importverksamhet utgår med sex tiondelar av sålunda fastställd ledarlön och till den som inte uppnått 20 verksamhetsår med ett i förhållande till verksamhetstidens längd nedsatt belopp.

Hos tobaksimportör stadigvarande *anställd* person, som till följd av importmonopolets införande mist sin anställning, erhåller jämlikt 11 § ersättning under följande villkor, nämligen

a) att han då monopolet trädde i kraft var svensk medborgare och uppnått 21 års ålder,

b) att hans inkomst av arbete under de fem närmaste kalenderåren innan monopolet trädde i kraft uteslutande eller till väsentlig del kommit från anställning hos tobaksimportör,

c) att han inte erhållit och inte kunnat erhålla likvärdig anställning i statens tjänst eller hos monopolets utövare.

Ersättningen till anställd som då importmonopolet trädde i kraft uppnått minst 45 års ålder utgår i form av livränta och till övriga anställda i form av inkomstersättning. Livräntan resp. inkomstersättningen bestäms på

grundval av ersättningstagarens medelårsinkomst. Denna motsvarar medeltalet av den styrkta årsinkomst som åtnjutits i den mistade anställningen åren 1938 och 1939, dock högst 10 000 kr. Livränta till den som under minst 20 år haft anställning hos tobaksimportör utgår med sex tiondelar av medelårsinkomsten och till den som inte uppnått 20 anställningsår med ett i förhållande till anställningstidens längd nedsatt belopp. Om ersättningstagare på grund av sin anställning beretts pension, skall livräntan minskas med pensionens belopp.

Enligt 13 § erhåller *tobaksagent*, varmed förstås den som yrkesmässigt för utländsk fabrikants räkning verkat för avsättning inom riket av importerade tobaksvaror, ersättning i form av livränta. Förutsättningarna härför är, att han bedrivit sin verksamhet sedan den 1 januari 1937 och i medeltal för de mellan den 31 december 1934 och den 1 januari 1940 fallande verksamhetsåren genom agenturen erhållit minst en tiondel av sin hela inkomst av förvärvsverksamhet samt att han då importmonopolet trädde i kraft lagt ner sin verksamhet som tobaksagent. Till grund för beräkningen av livräntan läggs medelårsinkomsten av tobaksagenturen under de verksamhetsår som nyss nämnts, dock högst 10 000 kr. Livräntan till den som under minst 20 år bedrivit verksamhet som tobaksagent utgår med sex tiondelar av den sålunda fastställda medelårsinkomsten och till den som inte uppnått 20 verksamhetsår med ett i förhållande till verksamhetstidens längd nedsatt belopp.

De ersättningar som utgår enligt förordningen bestämdes av en för riket gemensam kommission (tobakskommissionen) med viss i förordningen angiven sammansättning. Kommissionens verksamhet har numera upphört.

Den 22 juni 1943 träffade staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, numera Svenska Tobaks Aktiebolaget, ett avtal, varigenom bolaget bl. a. förband sig att till de inom tobaksbranschen sysselsatta personer som avses i förordningen utge de ersättningar som fastställts av kommissionen.

Motiven till de nu berörda ersättningsreglerna finns främst i betänkandet *Reglering av import- och detaljhandeln med tobaksvaror* (SOU 1940: 34) som den 16 december 1940 avgavs av tillkallade sakkunniga (1938 års tobakshandelsutredning). Utredningsmännen uttalade i ersättningsfrågan bl. a., att ersättningarna med hänsyn till vad som upplysts rörande de anställdas i allmänhet anmärkningsvärt låga lönenivå borde bestämmas efter jämförelsevis generösa grunder. Eljest förelåg risk att existensminimum underskreds i åtskilliga fall. Utredningsmännen underströk också, att direkta jämförelser med allmänna grunder för pensionering inte borde göras. De ansåg det nämligen vara en klar skillnad mellan det fall, att en person vid fastställd avgångsålder eller på grund av sjukdom dessförinnan pensionerades enligt de med anställningen förbundna pensionsvillkoren eller därmed jämförliga grunder, och det fall, att staten

förbjöd en förut lovlig näring och därmed på en gång berövade en hel kår dess levebröd.

Av förarbetena till nämnda förordning framgår inte annat än att de fastställda ersättningarna skulle vara slutgiltiga. Sedan emellertid frågan om dyrtidstillägg till livräntorna väckts dels från enskilt håll genom ansökningar hos Kungl. Maj:t, dels genom motion i riksdagen (1950:II:58, L²U 24) hemställde Kungl. Maj:t (prop. 1952:158) om riksdagens bemyndigande att med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa avtal om bestridande från bolagets medel av ett tillägg om 25 % till de livräntor som utgick fr. o. m. den 1 juli 1952. Riksdagen lämnade det begärda bemyndigandet (L²U 32, rskr 184). Den 30 juni 1952 träffades avtal mellan staten och bolaget om det föreslagna tillägget till livräntorna.

Med hänsyn till inträffad ytterligare stegring av levnadskostnaderna höjdes tillägget till 50 % den 1 juli 1957 (prop. 1957:10, L²U 1, rskr 84). Genom avtal den 10 maj 1957 åtog sig bolaget att bestrida kostnaderna även för detta tillägg.

Genom motion i riksdagen år 1963 (II:22, L²U 38, rskr 145) aktualiserades på nytt frågan om ytterligare tillägg till livräntorna. Med anledning härav hemställde Kungl. Maj:t (prop. 1963:173) om riksdagens bemyndigande att med Svenska Tobaks Aktiebolaget sluta avtal om bestridande från bolagets medel av ett till 90 % förhöjt tillägg till livräntorna. Sedan riksdagen lämnat det begärda bemyndigandet (L²U 76, rskr 385), åtog sig bolaget genom avtal den 19 december 1963 att bestrida kostnaderna för detta tillägg.

F. n. utgår livräntor till 32 personer med ett sammanlagt årligt belopp inklusive dyrtidstillägg av ca 162 300 kr. Utgående livräntors grundbelopp varierar mellan 100 och 6 000 kr. per år. Samtliga livräntetagare är födda år 1900 eller tidigare.

I en den 12 september 1966 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift har Karl Lundström i egenskap av livräntetagare hemställt, att Kungl. Maj:t tar upp frågan om ytterligare höjning av tillägget till prövning.

Styrelsen för Svenska Tobaks Aktiebolaget, som den 27 oktober 1966 avgett yttrande i ärendet, har framhållit att konsumentprisindex, sedan tillägget höjts till 90 % den 1 januari 1964, stigit med 14 %. Om hittillsvarande praxis i fråga om höjning av tilläggen skulle följas, torde enligt styrelsen anledning saknas att f. n. vidta någon åtgärd. Styrelsen är dock beredd att låta bolaget bestrida kostnaderna för tilläggen, om dessa höjs.

Departementschefen

Enligt förordningen om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror utgår under vissa förutsättningar livräntor till de tidigare enskilda grossistimportörerna, deras anställda och tobaks-

agenterna. Såsom förut anförts framgår av förarbetena till förordningen inte annat än att de fastställda ersättningarna skulle vara slutgiltiga. Med hänsyn till omständigheterna vid införandet av statsmonopol på importen av tobaksvaror och till de stegrade levnadskostnaderna beslöt emellertid riksdagen år 1952, att ett tillägg om 25 % till ifrågavarande ersättningar skulle utgå fr. o. m. den 1 juli 1952. Sedermera fattade riksdagen år 1957 beslut om en höjning av tillägget till 50 % den 1 juli 1957 och år 1963 om en ytterligare höjning till 90 % den 1 januari 1964. Efter denna tidpunkt har levnadskostnaderna stigit ytterligare. Sålunda har konsumentprisindex efter den senaste höjningen av livräntorna nu ökat med 16 %. Jag förordar därför, att förslag läggs fram för riksdagen om en höjning den 1 juli 1967 av tilläggen till 120 % av de ursprungliga beloppen. Tillägget skulle därigenom nära ansluta till ökningen av konsumentprisindex efter år 1943, då grundlivräntorna fastställdes.

Kostnaderna för en sådan höjning beräknar jag till ca 25 000 kr. per år. I likhet med vad som gäller beträffande livräntorna och nuvarande tillägg bör Svenska Tobaks Aktiebolaget svara för det ytterligare tillägget. Såsom tidigare nämnts är bolagets styrelse beredd att låta bolaget bestrida kostnaden härför.

Med hänsyn till de ringa belopp det här är fråga om bör Kungl. Maj:t i fortsättningen äga befogenhet att, utan att dessförinnan begära riksdagens medgivande, besluta om de ytterligare höjningar av livräntorna som kan visa sig motiverade.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad som angetts i det föregående med Svenska Tobaks Aktiebolaget träffa avtal om bestridande med bolagets medel av ytterligare tillägg till de livräntor som avses i förordningen den 11 juni 1943 (nr 347) om vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten